

Tóth Zoltán Balázs

Bankmenedzsment a változó világban

Gondolatok a Bankmenedzsment – Bankszabályozás – Pénzügyi fogyasztóvédelem című könyv nyomán

Bank-management in the Varying World

**Thoughts about the Book of Bank-management
– Bank-regulation – Financial Consumer Protection**

ÖSSZEFOGLALÁS

A Lentner Csaba nevével fémjelzett könyv egyike azon pénzügyi témájú kiadványoknak, amely közérthetően, oktatási-ismeretterjesztő céllal mutatja be Magyarországot és a világ pénzügyeinek alakulását, a hitelintézetek működését, valamint az európai uniós és egyesült államokbeli szabályozási keretek alakulását. A könyv aktualitása a 2007-es, az amerikai másodlagos jelzálogpiac több okra visszavezethető zavaraiiban rejlik, amelynek tovagyrűrűző hatásai az EU tagállamaira máig hatással bírnak. Ennek következtében a hitelintézeti élet szabályozása nem maradt változatlan,

immáron az EU és az USA döntéshozatalára nehezedik a regulációs törekvések keresztűlvitele – több-kevesebb sikerrel. Jelen könyv végigveszi a hitelintézetek fejlődését, napjaink szabályozásait, a 2007-es válság utóhatásait és a jelenlegi unortodox magyar gazdaságpolitika elemeit.

SUMMARY

This book hallmarked by the name of Dr. Csaba Lentner overviews developments in finances in Hungary and the world, the operation of credit institutions and changes in the regulatory systems of the European Union and in the United States in a clear,

TÓTH ZOLTÁN BALÁZS, a Nemzeti Köszolgalati Egyetem Európai és nemzetközi igazgatás mesterszakának II. évfolyamos hallgatója, a PolSpect.eu elemzőportál főszerkesztője (toth.zoltanbalazs@gmail.com).

easy to follow language and for educational purposes. The 2007 turmoil in the US sub-prime mortgage market gives a special relevance to the book, as it did not leave the regulation of credit institutions unaffected. By now the burden of carrying regulatory efforts through is the responsibility of decision-makers in the EU and the US – and they perform it with more or less success. The book follows the development of credit institutions, discusses the current regulations, the after-effects of the 2007 economic crisis, and the elements of the incumbent Hungarian government's non-traditional economic policy.

Mit várhat az olvasó a könyvtől? A könyv tudományos elismertségét jelzi, hogy számtalan kiemelkedő tisztséget betöltő tudós-közszereplő is hozzájárult a könyv megvalósításához, többek között Darák Péter, a Kúria elnöke, Patyi András, a Nemzeti Közzolgálati Egyetem rektora, Szász Károly, a PSZÁF elnöke, Domokos László, az Állami Számvevőszék elnöke – csak hogy néhányukat emeljük ki –, valamint Matolcsy György is még miniszteri mivoltában, aki a 2010-es Fidesz–KDNP-kormánykoalíció megalakulásától nemzetgazdasági miniszterként volt jelen a politikai mindennapokban, majd 2013. március 4-től a Magyar Nemzeti Bank elnökévé nevezte ki Áder János köztársasági elnök. Az új jegybankelnök a jelenlegi kormányzati irányvonalakkal sokkal inkább szinkronban van, mint elődje.

Matolcsy személye a köztudatban összefonódott az unortodox gazdaságpolitika gyakorlati megvalósításával, ami az Alaptörvény óta egy erősebb állami felügyeleti rendszer kiépítésével, valamint nagyobb állami befolyással társul. Lentner Csaba, a könyv szerkesztője viszont az unortodoxia

elméleti-tudományos síkon történő megalapozását, szakmai bemutatását végzi el. A recenzió alá vett könyv amellet, hogy bővebben kifejti a magyar unortodox gazdaságpolitikát, nagy hangsúlyt fektet az intézmények technikai működésének, valamint múltbéli szabályozásainak leírására is. Lentner Csaba az aktív állami gazdaságpolitikai befolyásolás híve, sőt, a kormányzati fiskális, valamint jegybanki mechanizmusok eddigi különválasztását is károsnak ítélte. Tudományos koncepciójához társul még, hogy az intenzív banki felügyeleti rendszer kiépítésének híve, amely az általa írt rendszertani fejezetekből is kitűnik. A könyv szakkönyv-kézikönyv jellegét igazolja viszont, hogy szép számmal gazdagodhat az olvasó a hazai és nemzetközi intézmények részletes bemutatásaiból, akár a mindennapokban is felhasználható információkkal, összefüggésekkel.

AZ UNORTODOXIA ÚTJÁN

A könyv bemutatása kapcsán szót kell ejteni arról az unortodox környezetről, amelyben a könyv lényegi tartalma fogant. A jelenlegi kormányzati ciklus legfontosabb, a mindennapi vitákban is szóban forgó pontjait jelenti a magánnyugdíjpénztárak megtakarításainak beolvasztása az állami büdzsébe, a dohánykereskedelem állami monopóliumba vétele,¹ avagy a magyar tulajdonú bankok, takarékszövetkezetek likviditásának megerősítésére szánt 100 milliárd forint. A takarékszövetkezetek reformja keretében kerül sor a Magyar Posta és Magyar Fejlesztési Bank kulcsszereplővé válásával az államosításra, Vojnits Tamás kormánybiztos szerint így a bennük lévő 400 milliárdos hitelezési potenciált sokkal inkább a kis- és középvállalkozások javára lehetne használni. Az állami tulaj-

donú kereskedelmi bankrendszer egyet jelent az ország stabilitásával, míg Németországban szövetségi tulajdonban van, addig Svájcban a kantoni helyhatósági tulajdon felelős a pénzügyi mozgásokért.

2010 óta erőteljes centralizációs törekvési hullámot láthatunk kibontakozni a kormányzat működése kapcsán. 2011-ben együttműködési megállapodást írt alá a Gazdasági Versenyhivatal, valamint a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete. Az önálló szabályozó szervek koordinációja alól a Magyar Nemzeti Bank sem jelenthet kivételt – jó példát szolgáltat erre a PSZÁF-fel történő összeolvadás előzetes koncepciója. A központi bank a 90-es évek közepére elvesztette a reálszektor-finanszírozó képességét, majd az EU-s csatlakozáshoz közeledve az *acquis communautaire*-nek megfelelő a mindenkori kormányzat refinanszírozási szerepét is maga mögött hagyta. Ennek következtében függetlenné vált a fiskális politikától, míg az amerikai Fed céljai között továbbra is szerepel a foglalkoztatásnövelés. 2001-től átalakult az MNB működése, az 1995 óta érvényesülő árfolyamkövető rendszer helyett inflációs célkövetésre kiépülő monetáris rendszerre tért át – és szinte teljesen függetlenné vált a mindenkori kormányzattól. 2003-ban viszont az új kormányzó pártok megnövekedett kiadásai okán összetűzésbe keveredtek a jegybankkal, leértékelték a központi paritást, a további kamatdöntések és jegybanki dezinflációs törekvések sáveltolódása következett be, ráadásul nemzetgazdaság-stabilizáló szerepe ismét megingott.

A zöldpárti portugál politikus, Rui Tavares által benyújtott jelentés az Európai Parlament plénuma előtt többek között ezeket a folyamatokat kritizálta, miszerint az ország jelenlegi irányvonala össze-

egyeztethetetlen az integráció értékeivel. A gazdasági folyamatok megítélésével párhuzamosan erőteljes politikai kommunikációs csata is zajlik. Míg a jobbközép konzervatív oldalt képviselő Fidesz–KDNP retorikailag szabadságharcot vív Brüsszellel szemben a nagyobb nemzeti önrendelkezésért, addig a radikális bázist maga mögött tudó Jobbik egyenesen az EU-ból történő kilépést hangoztatja. Az EU tengelyének számító Németország 2013. év elején egy gyermekeknek szóló rajzfilmben mutatta be a magyar antidemokratikusnak ítélt változásokat, többek között a rádiók frekvenciakiosztásánál politikai szempontok figyelembevételét. Míg a *Zeit Online* Magyarország államcsődveszélyeit taglalta a veszélyesnek ítélt unortodox intézkedések fényében, addig a *Der Spiegel* a romák jogait találta megsértve az ózdi vízelzárási ügy kapcsán.

De bármennyire is unortodox utat választott a kormányzat a gazdaságpolitika terén, teljes szélességében egy szabadságharc – Orbán Viktor terminológiája értelmében – kivitelezése megvalósíthatatlan. A neoliberális paradigma begyűrűzése, valamint az uniós szabályok implementálása éppúgy elkerülhetetlen, mint a 80-as évektől kezdődően a kereskedelmi bankok létrejötte a szocialista Magyarországon – a gazdaságpolitikai lazításokat az IMF diktálta a hitelekért cserébe. Kezdetét vette az ország gazdasági kiszolgáltatottságának erősödése az amúgy is államcsőd szélén táncoló szocialista rezsim érájában. Az exportált értékek és kodifikációs kultúra életidegen volt a nemzetitársadalmi-gazdasági hagyományokkal szemben, az intézmények mesterségesen megteremtett nagy mozgásteret a válságok csíráját, és nem a konszolidációt hozta magával. Ehhez társult egy kiforratlan

pártrendszer, a Kádár-korszaki szocializáció erős utóhatásai, valamint látványos gazdasági hanyatlás (a szekunder szektor összezsugorodása, míg a primer szektor termelőségvetkezeti társulásainak gyakran versenyképtelen földekké történő erodálása). A nyugat-európai termelési színvonalról és hatékonyságtól lemaradt ország küzdött a működő tőke beáramlásának hiányától is, a privatizációval egyidejűleg meredeken megemelkedett az általános árszínvonal, nőtt a munkanélküliség, így minél előbb a nyugati út implementálásában látták a megoldást. A hitelek felvétele révén szűkült az ország mozgásteret, melyet 2013 augusztusában a kormányzat azzal kívánt enyhíteni, hogy az összes IMF-hitelt határidő előtt visszafizettesztette.

Amíg Magyarország az uniós előcsatlakozási tárgyalások szereplője volt, már rengeteg uniós jogharmonizációs lépést kellett megtenni, míg a teljes jogú tagság egyértelműen az ország önállóságának egy jelentős részének feladását vonja maga után, érintve a pénz- és tőkepiaci szabályozásokat is. Ráadásul a válság nyomán egy új törekvés is kirajzolódóban van, ami természetesen kiváltja a radikális pártok, valamint az euroskeptikusok ellenállását: a single rulebook, más szóval az egységes szabálykönyv gondolata. Ennek értelmében a minimumharmonizációt a maximum váltaná fel, csökkenne a nemzeti diszkréciók száma, a direktívákat/rendeleteket további technikai standardok egészítenék ki, illetve az uniós felügyeleti hatóság általános módszertana alól csak kivételes és indokolt esetben térhetne el egy tagállam. Az amúgy is demokratikus deficitel küzdő integrációs intézményrendszer tovább csökkenti a bizalmat a lakosság körében, mind több ra-

dikális politikai csoportosulást termel ki, valamint már csak a kevésbé versenyképes országok számára kecsegtető a tagságért folyamodás (kelet-európai és balkáni országok).

Az alrendszereket minél mélyebben átszövő szabályozások a válság hatására kitermelték a politikai paletta jobboldalán a radikális – Jobbik Magyarországért Mozgalom –, valamint unortodox – Fidesz–KDNP – megoldási alternatívákat. A jelenlegi kormányzat kétharmados parlamenti felhatalmazásával mindent képes újraszabályozni, az ország versenyképességének megteremtéséhez olyan hosszú távú reformprogramokat dolgoztak ki, mint az Új Széchenyi Terv, a Széll Kálmán Terv 2.0 és a Magyar Zoltán Közigazgatás-fejlesztési Program.

NEMZETKÖZI KÖRNYEZET

Az elmúlt húsz év magyar és nemzetközi bankpolitikai és gazdaságpolitikai eseményeire óhatatlanul rányomta bélyegét a világban regnáló neoliberális gazdaságfilozófia. A könyv szerkesztője, Lentner Csaba azonban elutasítja a *free banking* szemléletet, ami a washingtoni konszenzus neoliberális célkitűzéseinek egyik alapeleme. A neoliberalizmus vonatkozásában a piac mindenhatóságának kiterjesztéséről van szó a pénz- és tőkepiacokon is, melynek értelmében az Adam Smith-i láthatatlan kéz elvének automatizmusa elvezet a stabilitáshoz. Csakhogy a fejlett világban a reagani és thatcheri „példamutatásra” kialakult gyakorlat következtében különvált a reálszféra és a pénzügyi ágazat, utóbbi kvázi spekulatív színezetet öltött. A 80-as években kibontakozó deregulációs áramlatok kedveztek a pénzügyi intézeteknek, valamint nagy

mozgásteret biztosítottak a hitelminősítő vállalatoknak. Utóbbiak – a három legnagyobb mind angolszász tulajdonú, a Moody's, a Fitch Ratings, valamint a Standard & Poor's – mára alapvető befolyással bírnak az országok életére, kvázi közfeladatot látnak el. Egy-egy jelentés azonnali ráhatást produkál az árfolyamra, az állampapír-vásárlási hajlandóságra, hitelezési életre. A dereguláció mögött főképp az Egyesült Államokban nagyméretű lobbierdek is működött: 1998-ban a Commodity Futures Trading Commission (CFTC) kodifikációs kezdeményezését a Fed elnöke, a pénzügyminiszter, valamint a SEC vezetői semlegesítették, míg 2000-ben a szenátus az árucikkek határidős piacát modernizáló törvény értelmében megtiltotta a derivatívák szabályozását. A spekulációs lehetőségek viszont a törvényi szabályozás (hiányának) hatására indultak meg, a hitelminősítők mögött álló magánbefektetők érdekeltségében a minél több és kedvezőbb minősítésű pénzügyi eszközök létrehozása volt a cél. Ebbe a körbe tartoztak bele az ingatlanpiaci kötvények, valamint hitelek csoportjai, mint az RMBS-ek és a CDO-k, melyek a másodlagos jelzálogpiacokról kigyűrűző válság elindítói voltak.

Ennek következtében a dereguláció életképessége megkérdőjeleződött mind az Európai Unióban, mind az Egyesült Államokban. A piaci bizalom helyreállításához elsősorban a hitelminősítők újraszabályozása került szóba. Az Ecofin közös álláspontja értelmében szűkebb mozgásteret engednek, ennek fényében nem végezhetnek üzleti tanácsadási tevékenységet, a minősítést elkészítő modellekről tanácsadás az EU-nak, évenkénti átláthatósági jelentéstétel, valamint folyamatos ellenőrzésre való lehetőség köti az

intézményeket. Ugyanakkor a felügyeleti és szabályozási keretet még 2012-ben sem lehetett tőkéletesnek mondani, a minősítési folyamatok továbbra is nehezen átláthatók, valamint a hitelminősítők közötti monopolisztikus verseny mindenféleképpen egy tiszta piaci versennyel történő felváltása lenne kívánatos.

Az USA-ban a hitelminősítőkre a SEC legelőször 2008 augusztusában fordította tekintetét, hogy megvizsgálja a válság elindító okait. Röviden összefoglalva, a 2007 előtt működő rendszer – kiváltképp az RMBS- és CDO- minősítések kapcsán – irányítása kicsúszott a létrehozók kezéből, ami a nem nyilvános minősítési eredményekkel, a módszertani dokumentáció és folyamatos ellenőrzés hiányával mély recesszióhoz vezetett. A 2010-es Dodd–Frank-törvény igyekszik újrendezni a szövetségi pénzügyeket, ebbe beletartozik a Federal Reserve System és a jelzálog-hitelezés reformja éppen úgy, mint a fogyasztóvédelem új szabályozási keretrendszerének kialakítása. A központosítás a pénzpiacok újrendezése mellett több tucat monitoringszervezetet is létrehozott, Barack Obama amerikai elnök szerint a törvény képes lesz egy olyan ellenőrzési metódus kiépítésére, hogy nem kell többé az adófizetők pénzéből megfékezni a pénzintézetek közötti dominóeffektust.

A továbbiakban már-már unortodox jelzővel is lehetne illetni a Pénzügyi Stabilitási Tanács egyes hatásköreit. Minősített többséggel ugyanis az ellenőrzése alá vonhat olyan nem pénzügyi szervezetet, amely csőd esetén negatív hullámokat gerjesztene a pénzügyi szektorban, avagy veszélyeztetné az amerikai pénzügyi stabilitást. Másodízben pedig segítségül hívhatja a Federal Reserve-et

annak érdekében, hogy az USA pénzügyi stabilitásának megőrzése végett bizonyos komplex nagyvállalatokat feldaraboljon.

Ugyanakkor további reformok is napvilágot láttak, amelyek a Fed és a SEC működését alakították át. Létrejött a Szövetségi Biztosítási Iroda, szigorították a hitelminősítők szabályozását, avagy az önkormányzati kötvénykibocsátási képességet.

A Fed tevékenysége továbbra sem áll meg a monetáris politika alakításánál – amely gyakorlat a kontinentális Európában kevésbé élvez legitimitást. Nemcsak pusztán figyelembe veszi a fiskális politika alakítóit, hanem azok támogatására élezi ki eszközeit és céljait. A 2012. szeptember 13-án bejelentett gazdaságélénkítő csomag is kettős küldetésű: növelni kell a foglalkoztatottságot az árstabilitás megőrzése mellett. Szintén 2012-ben havonta mintegy 40 milliárd dollárral (a magyar államadósság egyharmada) stimulálta az amerikai gazdaságot úgy, hogy nem sterilizálja a kötvényvásárlásait – nem tartja azonos szinten a gazdaságban meglévő pénzmennyiséget.

Az USA gyors regenerálóképessége részben abban is rejlik tehát, hogy a harmonizált monetáris és fiskális politikáknak köszönhetően nem szakadnak el a hosszú és rövid távú gazdasági célkitűzések, ami nem mondható el az Európai Unió tagállamaiban, sőt, a monetáris politikát illetően még azok között sincs összehangolt koordináció.

A transzmissziós mechanizmusokon keresztül a kereskedelmi bankrendszer adja az adott nemzetgazdaság vérkeringését, így amikor a konjunktúraciklus csúspontját eléri, recesszióba rántja az országot is. A mindenkori kormányzatoknak

kötelességévé válik a magántulajdonú pénzügyi rendszer megővése, máskülönben bedől a gazdaság. A *too big to fail* elv hipotézise, hogy az ország pénzügyi vérkeringését biztosító bankokat, pénzügyi intézeteket mindenáron meg kell menteni a gazdaság életben maradása érdekében.

Az óvintézkedések ellenére a válság alatt olyan pénzügyi intézetek dőltek be, mint a Fortis, a Lehman Brothers vagy több izlandi bank. Az Európai Unió tagállamai 2009 és 2011 között az integráció GDP-jének 37%-val megegyező pénzmennyiségű állami támogatásban részesítették a bankszektor, ami a konjunktúra időszakában a Versenypolitikai Főhatóság koncepciójával ellentétes lenne. Viszafelé viszont nincsen olyan piaci szereplő, amely finanszírozná az országok államadósságát, kötvényeit felvásárolná. A Nemzetközi Valutaalap (IMF) tranzakciói, illetve a Világbank az a két szupranacionális szervezet, amely ideiglenes segítséget tud nyújtani az országoknak. Ennek viszont közvetlen kihatása van az országok belpolitikájára, az 1980-as években a hitelek segítették elő Magyarországon a liberalizálódást, de vezetett ugyanakkor Romániában Ceaucescu törlesztési kényszere az ország hosszú távú elszegényedéséhez. Görögországban és Cipruson a lakosság mindennap érzi az IMF által előírt megszorítások negatív hatásait, mint a 100 000 euró feletti bankszámlák megadóztatása, készpénzkivétel, kényszerprivatizálások, avagy felülről diktált fiskális politika. Nos, a pénzvilág ezen neoliberális rendszere és az összeomlása azonban változásokért kiált. E szirénhangok egyik magyarországi észlelője Lentner Csaba egyetemi tanár, aki a változó európai központi banki, argentin, egyesült államokbeli példák

keresztül igazolja, tudományos keretek között bemutatja az új típusú bankpolitikák lényegét és tudományos hátterüket.

VÁLTOZÁSOK ÉS HIÁNYOSSÁGOK
AZ EURÓPAI UNIÓBAN

A 2007-es válság olyannyira meghatározó az EU életében mind a mai napig, hogy 2011-ben szinte minden uniós tagállamban tovább csökkent a GDP, valamint 2012 egymást követő negyedévei negatíván túlteljesítették egymást.² Hasonlóan Magyarországon, ahol az ipari termelés 1,1%-kal, az építőipar 6,6%-kal csökkent, negatív tendencia figyelhető meg a foglalkoztatottság terén,³ és nőtt a csődöt jelentő vállalkozások száma.

A könyv szintén bemutatja az EU új típusú monetáris mechanizmusait, jegybankpolitikát, pénzügyi tűzfalat, kiváltképp az Európai Központi Bankra helyezve a vizsgálatok fókuszát.

Az integráció pénzügyeit két nagy csoportra lehet bontani: egyrészt a disztribúciót megvalósító finanszírozási források és alapok, másrészt az allokációt és stabilizációt biztosító intézetek⁴ – legfőképpen az 1979-es Európai Monetáris Rendszerből továbbfejlődő Európai Központi Bank (EKB), nagyobb keretrendszerben a Központi Bankok Európai Rendszere, vagy az Európai Beruházási Bank.

Az elsőbe olyan szakpolitikák tartoznak, mint a közös agrárpolitika, halászati politika, kohéziós és strukturális alapok, valamint a támogatási programok széles spektruma – a szocialista országok átmenetét segítő PHARE-program például. Utóbbi viszont a közös monetáris politikával, a GMU megvalósításával és a közös valuta bevezetésével nyilvánvalóan hatalmas eredmény az EU életében.

Az európai integráció kialakulását már a kezdetek óta az országok gazdaságainak összehangolása is vezérelte, mára viszont a monetáris unió kifejlődésével egyértelműen elsőbbséget élvez. Míg az eurót bevezető államokban – jelenleg 17 – értelemszerűen mélyebb és egységesített, Brüsszel-centrikus gazdaságpolitika kötelező, addig az Európai Unió más területén, a „második sebességben lévőkre” is ugyanúgy kötelező érvényű határozatok és irányelvek lépnek hatályba, valamint kiterjedő illetékességű pénzügyi és politikai szervek monitoringtevékenységei vannak jelen.

Mindazonáltal a gazdasági válság kétségkívül új korszakot is nyitott az EU életében. Míg korábban bárminemű fiskális politikai beavatkozástól tartózkodott, addig mára a másodlagos piacokon fölvásárolja az államkötvényeket, ami az 1–3 éves lejáratú ügyletekkel tulajdonképpen meghitelezi a tagállamokat. Mindazonáltal az uniós alapok, mint az ESM, EFES, önmagában nem tudják a korlátlan kötvényszerzési opciót nyújtani, ezért az államok rákényszerülnek az IMF-fel történő megállapodások kidolgozására is. Összhangban áll a Fidesz–KDNP-kormánykoalíció politikájával, hogy Magyarországon bezárják az IMF helyi kirendeltségét – az amúgy sem olajozottan működő tárgyalások után.

Ugyancsak unortodox jelzővel lehet illetni az Európai Központi Bank olyan intézkedéseit, mint 2010-ben a két, egyenként 500 milliárd értékű hitelkeret biztosítása, avagy az 500 milliárd tényleges hitelezési kapacitású tűzfal felhúzása. 2011-ben az eurózóna 17 pénzügyminisztere aláírta az európai stabilitási mechanizmust (ESM), valamint 2012-ben állam- és kormányfők javaslatot nyújtottak be

Herman Van Rompuynak, hogy integrált pénzügyi, költségvetési, gazdaságpolitikai keret kidolgozásával mélyítsék a GMU működését.

A többsebességes Európa meglétét támasztja alá azon tény is, miszerint az EKB közös monetáris politikájában nem minden tagállam vesz részt – az eurózónán kívül az országoknak nincs ráhatásuk a zónát érintő döntéshozatalra, ugyanakkor az ország szuverenitásának nagyobb része marad meg belátható ideig a tagállamok kezében (mivel csatlakozáskor a lisszaboni szerződés értelmében minden belépő kötelezettséget vállal az euró bevezetésére).

Az eurórendszer elsődleges célkitűzése az árstabilitás megvalósítása – az EKB Kormányzótanácsának 1998-as meghatározása értelmében a fogyasztói árindex (HICP) 2% alatti éves növekedése. A GMU 3. szakaszának megvalósulásával sikerült a valutaátváltásokból adódó árfolyam-ingadozást a közös pénznemmel kiküszöbölni, ugyanakkor további megoldandó kérdés, hogy az infláció ne lehessen akadály a kereskedelemnek és szabadpiaci műveleteknek, ne termelődjön „inflációs kockázati felár” a befektetőknek.

Az EKB olyan feladatokat lát el, mint az egységes bankközi pénzpiac megteremtése, az integrált eurókötvények piacának kiépítése, a részvénytőkepiac egységes kezelése, avagy az egyre gyakoribbá váló banki felvásárlások/egyesülések koordinációja. Az eurórendszer működési keretrendszerén belül biztosítja a bankok likviditásának refinanszírozását, határozza meg a pénzpiaci tartalékokkal kapcsolatos kondíciókat és a pénzpiaci kamatokat, valamint tartalékolási kötelezettségeket ír elő a bankok számára. A bankok a különböző befektetések és hitelműveletek

kapcsán sosem bírnak az összes elhelyezett bankbetét fedezetével, ami példáulul egy meg nem erősített hír következtében csődbe vitte a Postabankot.

További uniós vívmány még az egyelőre ingatag lábakon álló makroprudenciális felügyelet, ami tagállami szinten a hitelboomokat, valamint a rendszerkockázati tényezőket tompítja. Intézményszerűsítése 2011-ben valósult meg az Európai Rendszerkockázati Testület keretén belül, Magyarországon a 2011-es jegybanktörvény a központi bank kompetenciájához sorolta. A már fent említett magyar unortodox politika része, hogy a rendszerkockázati tényezőket vizsgáló MNB ezen feladatát a PSZÁF-fel együtt végzi el.

A kétségkívül színes összeurópai, valamint az amerikai szövetségi pénzintézeti működés mögött nem csupán jogi, technikai, regulatív különbségek húzódnak meg, az egyes területi egységek gazdasági teljesítőképessége számos ok mellett erőteljesen függ a népesség „hozzáállásától”. Az OECD legfrissebb, Better Life Index felmérése mögött egyenesen korreláció mutatható fel a társadalom vélekedése, valamint a gazdasági teljesítőképessége között (hogyan melyik az ok és okozat, annak feltárása nem célja ennek a dolgozatnak).

A klasszikus versenyképességét egy országnak az államháztartás stabilitása, az oktatás, valamint az egészségügy együtt biztosítja, mindhárom alapvető befolyással bír az emberek életére. Magyarország esetében például a 2010-es kormányváltás óta több tucat új adónem került bevezetésre, növekszik a tönkrement vállalatok száma, csökken az egy főre jutó GDP, ami a társadalmi morálra mind-mind kihatással van.

1. táblázat: Országok összehasonlítása

	Magyarország	USA	Németország	Csehország
Átlagos háztartás éves bevétele (USD)	13 858	38 001	28 799	16 957
Foglalkoztatottság (15–64 évesek)	56%	67%	73%	66%
Várható élettartam (év)	75	79	81	78
Politikai részvétel	47%	70%	71%	63%
Érettségivel rendelkezők	81%	89%	86%	92%
Éves munkaóra	1980	1787	1413	1774
Élettel való elégedettség (tízfokú skálán)	0	7,6	6,6	5,3
Hosszú távú munkanélküliség	5,36%	2,8%	2,84%	2,8%
Munkanélküliségi ráta	10,9%	8,1%	5,5%	6,8%
Egészségesség (tízfokú skálán)	4,1	8,4	7,1	5,6

Forrás: OECD Better Life Index 2013.

ZÁRSZÓ HELYETT

Lentner Csaba a Millenárison tartott könyvbemutatóján fejtette ki azt, hogyha egy hasonló könyv jelent volna meg szélesebb körben a 2000-es évek elején, akkor az emberek felkészültebben gondolhatták volna végig a devizahitelek felvételét, egyben többeket eltántorított volna. Lentner Csaba szerint a pénzügyi-banki eredetű krízis hármass kiindulópontjának egyik elemeként tartják számon a lakossági céltudatosság és felkészültség hiányát. Ezenkívül a kínálati oldalon elhelyezkedő bankok és pénzügyi intézmények szolgáltatásai, valamint a működésük hátterét szabályozó alkotóelemek hiányosságának tudhatók be elsődlegesen az Európában máig kihatással bíró negatív gazdasági folyamatok.

Magyarországon a devizahitel – töb-

bek között – az árfolyamok drasztikus megváltozása óta aktuálpolitikai kérdésé formálódott. A civil oldalon megjelent például a Koppány csoport, a Haza Nem Eladó Mozgalom, a Banki Adósok Érdekvédelmi Szervezete, avagy a Devizahitelkülönbözet Károsultjainak Egyesülete, akik céljaikat egy erőteljes nemzeti-radikális keretbe foglalják. Másrészt a kormányzati oldal sem tétlen, erre például az ócsai lakópark felépítése, az ingatlanláz devizahittel és devizaalapú ingatlanlázalékkal rendelkezők árfolyamrögzítés-igénylése, avagy egy újabb adósságmentő tervezet a kormányzat részéről, melynek feltételezett/rossz nyelvek hatására Csányi Sándor több mint tízmilliárd forint értékű OTP-részvényt értékesített. Valószínűsíthető, hogy a kormányzat lakossági hitelezéssel folytatott küzdelme végigkíséri majd a kampányidőszakot,

aminek már jelenleg is napi szintű megmutatkozása tapasztalható.

2011 decemberében a kormány és a Magyar Bankszövetség tárgyalásainak következtében született meg az árfolyamgát, a devizahitelek forintalapúvá konvertálása – amennyiben az ingatlan értéke nem haladja meg a 20 millió forintot –, valamint a Nemzeti Eszközkezelő Zrt. ingatlanvásárlási kvótáját mintegy 20 ezerrel megnövelték, ami a bankokra és hitelezőkre egyaránt pozitív hatást gyakorolhat.

A kérdéskör érdekessége, hogy míg a Fidesz–KDNP 2008-as szociális vagy háromigenes népszavazási kezdeményezése politikai tőkét kovácsolt az akkori ellenzéki párt javára, addig a jelenlegi nyíltan jobboldali-radikális szervezetek működése nem befolyásolja számottevően a Jobbik támogatottságát. Ez azzal is összefügg, hogy a kormányzat a lakosság szemében jól menedzseli a széles rétegeket érintő problémákat, egyúttal az ellenzék nem tudott eddig kidolgozni egy működő variánst a problémák orvoslására. Vagy ha például a baloldali csoportosulásokat vesszük szemügyre, akkor még kiforrott együttműködési mechanizmusokat se vélhetünk felfedezni. Jól szolgálja a következetes kormányzati gazdaságpolitikát az a napjainkban formálódó tudományos rendszertan, amelyet a *Bankmenedzsment – Bankszabályozás –*

Pénzügyi fogyasztóvédelem című könyv eszközöl, illetve az a szellemi műhely, amely Lentner Csaba vezetésével az unortodox gazdasági kormányzás tudományos megalapozására, javaslatok megtételére és a kormányzati lépések igényes, nemzeti viszonyítású szakmai bemutatására törekszik.

(*Bankmenedzsment – Bankszabályozás – Pénzügyi fogyasztóvédelem. Szerk.: prof. dr. Lentner Csaba, Nemzeti Köszolgálati és Tanácsadó Könyv Kiadó, Budapest, 2013, 526 oldal.*)

JEGYZETEK

- ¹ A monopóliumok mindig kiemelt figyelmet érdemeltek. Míg Tudor Erzsébet a 16. század Angliájában azért árusította ki a monopóliumokat, hogy hatalmát megerősítse a parlamenttel szemben, addig a 20. század Franciaországában a meghatározott piaci részesedéssel bíró vállalatokat államosítják. Az Egyesült Államokban felbontották az AT&T telekommunikációs vállalatot piactörzítési hatása miatt, és az Európai Unió Versenypolitikai Főhatósága tilt bármely, a piaci kudarcokból kialakult monopóliumot.
- ² www.ksh.hu/docs/hun/xftp/gyor/gdn/gdn21212.pdf
- ³ Német–Magyar Ipari és Kereskedelmi Kamara adatsora szerint.
- ⁴ H.-Dieter Wenzel – Thomas Geppert – Holger Kächelein – Jörg Lackenbauer: *Pénzügypolitika az Európai Unióban*. Bamberg Economic Research Group – Verlag, Bamberg. Magyarra fordítást koordinálta: Meyer Dietmar, Balogh László.